

Gör plats för fred

– en handbok för
kvinnors deltagande
i fredsprocesser

Kvinna till Kvinna

Redaktör och författare: **Isabelle Nilsson**, Stiftelsen Kvinna till Kvinna
©Stiftelsen Kvinna till Kvinna, 2011

Stiftelsen Kvinna till Kvinna, Slakthusplan 3, SE-121 62 Stockholm, Sverige
Telefonnummer: +46 8 588 89 100 E-postadress: info@kvinnatillkvinna.se
www.kvinnatillkvinna.se

ISBN: 978-91-979583-1-8

Grafisk Form: Malcolm Grace AB

Tryck: Strokirk Landströms

Stiftelsen Kvinna till Kvinna

Kvinna till Kvinna stärker kvinnor i krig och konflikter för att deras makt och inflytande ska öka. Vi samarbetar med fler än 100 kvinnoorganisationer i konfliktområden runtom i världen för att stödja dem i arbetet för jämställdhet, mänskliga rättigheter, fred och säkerhet. Kvinna till Kvinna arbetar regionalt och har samarbetsorganisationer i Balkanområdet, Mellanöstern, Södra Kaukasien, Stora Sjöområdet i Afrika och Väst-

afrika. Dessa organisationer arbetar bland annat med att motverka våld, speciellt våld mot kvinnor, och strukturellt våld på institutionell nivå. Kvinna till Kvinna arbetar också för att öka medvetenheten hos nationella och internationella beslutsfattare om kvinnors situation i konflikter och vikten av att inkludera dem i fredsprocesser. Vi verkar för att stärka kvinnors deltagande och inflytande i fredsprocesser i syfte att få till stånd en demokratisk och fredlig utveckling.

Den här handboken bygger på en analys av andra relaterade publikationer och på lärdomar som dragits under de två årtionden som Kvinna till Kvinna arbetat med att stödja lokala kvinnoaktivister i konfliktområden. Rekommendationerna i handboken har formulerats med hjälp av utmärkta råd från experter inom freds-förhandlingar och genusfrågor samt från kvinnoorganisationer i det civila samhället i konfliktområden. Vi vill speciellt nämna och tacka Hodan Addou vid Unifem/UN Women i Sudan för hennes ovärderliga insats då hon förmedlade nyckelkontakter, Lone Jessen på FN:s enhet för medlingsstöd (UN Department of

Political Affairs, Mediation Support Unit) i New York och Pablo Castillo-Díaz på Unifem/UN Women för att han gett oss en inblick i Unifem:s arbete och de pågående FN-processerna när det gäller kvinnor, fred och säkerhetsfrågor. Speciellt tack också till Françoise Nduwimana, jämställdhetsexpert (Gender Equality Specialist) på CIDA, för hennes snabba och kortfattade inledande rekommendationer och Ancil Adrian-Paul, direktör för Manna Consulting UK, för slutliga och mycket användbara synpunkter på utkastet. Vi vill även tacka Sveriges utrikesdepartement för det finansiella stöd vi erhållit för den här publikationen.

Innehåll

Förord

1. Inledning: Kvinnors deltagande i fredsförhandlingar

- Definitioner
- Motivering
- Målgrupp

2. Skapa en gynnsam miljö

- Använd relevanta policyverktyg
- Kartlägg kvinnoorganisationer i konfliktområdet
- Investera i nätverkande och mötesplatser
- Bygg kapacitet för mobilisering och kunskapsutveckling
 - a – för kvinnoorganisationer
 - b – för medlare och deras team
- Ordna finansiering för kvinnors organisering och mobilisering
- Stöd övervakning, forskning och kunskapsutbyte

3. Bidra till fredsförhandlingar med utrymme för alla parter

- Öronmärk resurser för kvinnors deltagande och genusexpertis
- Att könskvotera i fredsförhandlingar
- Integrera genusperspektiv i medlingsprocessen
- Etablera urvalskriterier för deltagande i fredsförhandlingar
- Genomför parallella överläggningar med kvinnoorganisationer
- Den kvalificerade mellanhandens roll i förhandlingarna
- Anpassa tidsramen för att ge utrymme för parallella överläggningar

4. Mer information

- Publikationer
- Organisationer
- Övriga webbplatser
- Policy- och juridiska dokument

Förord

Det är mer än ett årtionde sedan FN:s säkerhetsråd fattade det avgörande beslutet om att anta resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Kvinnor i konfliktområden hade länge spelat en nyckelroll i det civila samhällets initiativ för fred och försoning. För första gången vann de erkännande på högsta politiska nivå. Drygt tio år senare är det dock fortfarande männen som har mest att säga till om när det gäller dagordningen och beslutsfattandet i fredsbyggande förhandlingar.

Det är dags att tredje parter som stödjer fredsprocesser börjar agera mer handlingskraftigt för att inkludera kvinnor och män på lika villkor i fredsprocesser. Fredsförhandlingar och fredsavtal är viktiga utgångspunkter eftersom de kopplar samman akuta säkerhetsbehov för olika grupper i samhället med en långsiktig fred. Många fredsavtal går i stöpet efter bara några år. Vi måste börja titta på vad som saknas och vad vi kan göra åt det.

En hållbar fred förutsätter lagstiftning som base-

ras på mänskliga rättigheter, stabila institutioner, försoning, ekonomisk utveckling och en gynnsam miljö för det civila samhällets organisationer. I praktiken saknas det ofta garantier för jämställdhet och genusrelaterade behov i fredsavtal och institutionella arrangemang som upprättas efter väpnade konflikter.

Kvinna till Kvinnas mångåriga stöd till kvinnor som verkar för fred och kvinnors rättigheter i konfliktområden är lika viktigt i dag som det var 1993 då organisationen bildades efter rapporter om massvåldtäkter i Bosnien.

Den här publikationen banar väg för ett starkare deltagande för kvinnor i fredsförhandlingar och fredsprocesser. Den bör bidra till att stärka arbetet på det området avsevärt och ge det ett mer varaktigt resultat. ♦

JAN ELIASSON

F.d. ordförande i FN:s generalförsamling
och f.d. utrikesminister i Sverige.

1 Inledning

Kvinnors deltagande i fredsförhandlingar

Att ge kvinnor möjlighet att aktivt delta i fredsförhandlingar handlar inte bara om lika rättigheter, utan också om att uppnå en hållbar fredsprocess. Kvinnors och mäns deltagande på lika villkor är av betydande vikt på alla nivåer och i alla sektorer. Den här handboken fokuserar på deltagande för kvinnoorganisationer som arbetar för fred i konflikt- och postkonfliktområden. Kvinna till Kvinna tillför två årtionden av erfarenhetsbaserad kunskap om den roll kvinnoorganisationer i det civila samhället har i konfliktområden. När det gäller det politiska beslutsfattandet i fredsprocesser utgör kvinnor i det civila samhället en till stora delar outnyttjad resurs som skulle kunna göra en mycket större insats än de tillåts göra i nuläget.

Fredsavtal är av grundläggande vikt i fredsprocesser eftersom de bildar ramen för de prioriteringar som sedan görs i återuppbyggnadsarbetet. Allt som inte tas med i fredsavtalet från början riskerar att bortprioriteras under en lång tid efteråt. De grupper vars behov och intressen kan ha förbisetts i fredsförhandlingarna måste då göra stora ansträngningar för att inkludera dessa i den fortsatta fredsprocessen.

Kvinnors deltagande är en av förutsättningarna för att åstadkomma fredsavtal som tar till vara både mäns och kvinnors behov och intressen. Kvinnor är i dag ytterst svagt representerade i fredsförhandlingar. I en undersökning från 2010 fann FN:s utvecklingsfond

för kvinnor (Unifem) att kvinnor utgör mindre än tio procent av förhandlarna och mindre än tre procent av undertecknarna för fredsavtal. Inte så överraskande nämns kvinnor i oproportionerligt liten utsträckning i fredsavtal, enligt studier som har genomförts i detta ämne. I en studie från University of Ulster (2010), baserad på en genomgång av 585 fredsavtal slutna mellan 1990 och 2010, kom man fram till att kvinnor nämns endast i 16 procent av fredsavtalen. I de fall där referenser till kvinnor faktiskt görs, tenderar det att ske i kvalitativt vaga ordalag.

Det civila samhället driver ofta rätten att delta i första hand. Den positiva effekt för freden som det skulle ha att inkludera kvinnoorganisationer i beslutsfattande fora i fredsprocesser undervärderas ofta, vilket skulle kunna vara en av förklaringarna till kvinnors fortsatta marginalisering i fredsförhandlingar. Denna marginalisering sker även när internationella tredje parter stödjer, faciliterar och medlar i förhandlingarna, trots att dessa representerar regeringar och institutioner med en i grunden positiv inställning till demokrati, jämställdhet och kvinnors rättigheter. Syftet med den här handboken är försöka komma till rätta med denna svaghet genom att tillhandahålla konkreta verktyg för tredje parter som på ett seriöst sätt vill arbeta för att inkludera kvinnor från det civila samhället i fredsprocesser. ♦

”Med kvinnoorganisationer avses här organiserade kvinnogrupper i det civila samhället, vilka arbetar för fred och säkerhet, kvinnors rättigheter och social rättvisa i konfliktområden.”

Definitioner

● Termen *fredsförhandlingar* används i den här handboken för att beskriva möten och överläggningar, ofta med internationell övervakning och internationellt stöd, som så småningom leder fram till ett fredsavtal.

● En *fredsprocess* är den komplexa processen från avtal om vapenvila, via fredsförhandlingar till avtal, säkerhetsåtgärder, återuppbyggnad, konferenser för biståndsgivare, demokratisk styrning och konfliktförebyggande arbete.

● *Deltagande* avser i den här handboken inte bara hur många representanter som ska närvara vid förhandlingarna, utan även kvaliteten, villkoren och inflytandet som denna närvaro innebär. En fredsprocess där både mäns och kvinnors säkerhet tas med i beräkningen är endast möjlig om man genomför ett kvalitativt maktskifte, med omfördelning av makten i fredsförhandlingarna och i fredsprocessen som helhet. Systematiska och lämpliga resurser samt aktiva åtgärder måste omsättas i praktiken för att göra det möjligt för kvinnor att *påverka* innehållet och de beslut som fattas i sådana processer.

● *Genus* hänvisar här till de socialt konstruerade roller, beteenden, handlingar och attribut som ett visst sam-

hälle anser vara lämpliga för män och kvinnor. Män och kvinnor antar olika roller och ansvarsområden och har därför olika intressen och behov. Könrelationer rör maktfördelningen mellan könen. De skapar och reproducerar systemiska skillnader i mäns och kvinnors position i ett visst samhälle. Genussystem institutionaliseras genom utbildning, politiska och ekonomiska system, lagstiftning, kultur och traditioner. När man tillämpar ett genusperspektiv fokuserar man inte på enskilda män och kvinnor, utan på systemet som fastställer roller och ansvar, tillgång till och kontroll av resurser samt utrymme för beslutsfattande. En god genusutbildning kan öka medvetenheten om de här aspekterna i ett visst sammanhang och minska de genusstyrda ojämlikheter som ligger bakom individers och institutioners agerande. Detta kan innebära en personlig eller organisatorisk förändring när det gäller jämställdheten.

● Med *kvinnoorganisationer* avses här organiserade kvinnogrupper i det civila samhället, vilka arbetar för fred och säkerhet, kvinnors rättigheter och social rättvisa i konfliktområden. ♡

Inledning

Motivering

Den mest uppenbara motiveringen för att arbeta för kvinnors deltagande i fredsprocesser är detta finns specifikt föreskrivet i FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

Hur är då den globala situationen idag, mer än ett årtionde efter att den här resolutionen antogs? Kvinnor är fortfarande ytterst svagt representerade i formella beslutsfattande positioner i de flesta konfliktområden, trots att kvinnor deltar i fredsbyggande initiativ på gräsrotsnivå. Dessa mycket viktiga initiativ värdesätts sällan när tredje parter analyserar konfliktfrågor, sätter dagordning för och ger råd i förhandlingar för fred och återuppbyggnad där viktiga beslut ska tas för framtida samhällen efter väpnad konflikt. Följaktligen finns det betydande **outnyttjade resurser hos kvinnliga fredsaktivister i konfliktområden.**

Det finns huvudsakligen två anledningar till varför det är värdefullt att investera i kvinnors deltagande i fredsförhandlingar:

- Det är ett **demokratifrämjande steg mot att förverkliga kvinnors rättigheter och möjligheter till påverkan i avtal för återuppbyggnad av ett konflikt-drabbat samhälle.**
- Det är en **strategiskt smart investering för att förebygga ytterligare våld och för att uppnå ett hållbart fredsavtal.** Lokala kvinnoorganisationer är, som tidigare har nämnts, ofta de viktigaste fredsbyggande aktörerna i det civila samhället. Om lokala kvinnogrupperns intressen tas till vara från början i fredsförhandlingarna är det sannolikt att de engagerar sig i **arbetet för att genomföra och övervaka**

fredsavtal i praktiken på lokal nivå. Sådana investeringar kommer att gynna lokalt ägarskap och en hållbar fredsprocess i sin helhet.

Sammanfattningsvis kan sägas att robusta och riktade investeringar för se till att kvinnor kan delta i fredsförhandlingar på ett meningsfullt sätt skapar en mer solid grund för fortsatta återuppbyggnads- och försoningsprocesser och kan också minska kostnaderna för krig och väpnade konflikter. Därför bör vi vända på frågan om varför kvinnor ska inkluderas: Har vi råd att inte systematiskt inkludera kvinnor i fredsförhandlingar?

Målgrupp

Den här handboken är framför allt avsedd för tredje parter, exempelvis beslutsfattare för finansiering av fredsprocesser, diplomatiska delegationer, medlare och andra aktörer som behöver praktisk rådgivning om hur kvinnor i det civila samhället kan inkluderas i fredsprocesser och fredsförhandlingar.

Rekommendationerna i den här handboken gäller både nationella och internationella intressenter i fredsprocesser.

Handboken kan också utgöra ett verktyg för kvinnoorganisationer som arbetar för att stärka kvinnors deltagande i fredsprocesser. 💧

2 Skapa en gynnsam miljö

I det här avsnittet beskrivs viktiga åtgärder som kan göra det möjligt för kvinnor i det civila samhället att delta i fredsprocesser. Sådana åtgärder är en nödvändig förutsättning för att nå framgång i fredsförhandlingar. Framgång i fredsförhandlingar utmärks av att kvinnliga fredsaktivister är med och påverkar dagordningen. Ett framgångsrikt fredsavtal bör dessutom inkludera tydliga formuleringar avseende jämställdhetsfrågor. Insatser som gynnar framgångsrika fredsförhandlingar och fredsavtal måste utformas långt innan de formella fredsförhandlingarna inleds och fortsätta efter att ett fredsavtal har slutits.

Meningsfullt och effektivt deltagande kan endast ske under förutsättning att:

- Organisationer och individer i rimlig tid får tillgång till utförlig information om processen och de frågor som ska tas upp samt tillgång till involverade beslutsfattare.

- Organisationer och individer har den kapacitet som krävs och ges ett samordnat logistiskt stöd.

Det handlar med andra ord inte om att kvinnoaktivister symboliskt ska fotograferas invid en manlig medlare eller att en kvinna ska sitta med vid förhandlingsbordet utan rätt att höras. Vad det handlar om är att ge utrymme för konstruktiva krafter för fred i ett konfliktdrabbat samhälle i syfte att skapa en fredsprocess som inte präglas av diskriminering. Det faktum att kvinnor utgör minst halva befolkningen i de flesta länder borde vara ett tillräckligt skäl för att rätta till obalanserna i mäns och kvinnors deltagande i fredsförhandlingar.

En fred där alla parter inkluderas går helt enkelt inte att uppnå utan kvinnors närvaro och perspektiv vid fredsbordet. 💧

Använd relevanta policyverktyg

Policyverktyg är avsedda att ge riktlinjer för åtgärder och är endast meningsfulla om de anpassas till konkreta situationer och innehåller mekanismer för ansvarsskyldighet.

För alla som tillämpar ett inkluderande perspektiv i arbetet för fred och säkerhet utgör FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet det viktigaste policydokumentet **på global nivå**. Resolution 1325 kan ses som grunden för de andra relaterade resolutionerna (se längre ner). Den hänvisar uttryckligen till ett tillämpat jämställdhetsperspektiv i freds-förhandlingar och fredsavtal, bland annat genom att stödja kvinnors fredsinitiativ i konfliktområdet och genom att inkludera kvinnor i genomförandet av fredsavtalen.

Säkerhetsrådets resolutioner 1820, 1888 och 1960 tar upp sexuellt våld i väpnad konflikt, behovet av skydd och hur man ska åtala och utöva påtryckningar på förövare. Resolution 1889 definierar konkreta åtgärder för att öka kvinnors deltagande i återuppbyggnadsprocesser efter väpnad konflikt.

Vid 10-årsjubileet för resolution 1325 åtog sig ett antal FN-organ att utveckla ett strategiskt ramverk för samordning och förtydligad ansvarsfördelning av insatser för att bana väg för genomförande av UNSCR 1325 under det kommande årtiondet.

År	Säkerhetsråds-resolution	Innehåll
2000	1325	Deltagande, förebyggande, skydd
2008	1820	Skydd och åtal för sexuellt våld
2009	1888	Vidareutveckling av 1820, FN:s generalsekreterare utser en särskild representant för att motverka sexuellt våld i väpnade konflikter
2009	1889	Deltagande i återuppbyggnadsarbetet efter väpnad konflikt.
2010	1960	Förstärker 1820 och 1888 med riktade åtgärder.

Vikten av kvinnors deltagande i fredsprocesser ur ett människorättsligt perspektiv betonas i Pekingplattformens handlingsplan från 1995 (strategiskt mål E.1) med sina uppföljningsmekanismer och den juridiskt bindande konventionen för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW). ♡

”Policyverktyg är endast meningsfulla om de anpassas till konkreta situationer och innehåller mekanismer för ansvarsskyldighet.”

På regional nivå

Även om man i **Afrika** inte har tagit några bestående regionala initiativ på detta område, har den Afrikanska unionen vidtagit flera åtgärder för att integrera genusfrågor i alla sina program. I vissa delar av Afrika har det tagits några steg, som t.ex. Dakar-deklarationen och Ecowas åtgärdsplan för Västafrika från september 2010. Protokollet för kvinnors rättigheter under den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter är ett juridiskt bindande dokument som specifikt tar upp kvinnors rätt att delta i artikel 9 (rätten att delta i politiska och beslutsfattande processer) och 10 (rätten till fred).

I **Asien** finns det fortfarande inga specifika policy-initiativ som berör kvinnor, fred och säkerhet. Detta ska dock inte tolkas som att det inte förekommer några sådana initiativ i det civila samhället eller att det inte föreligger några genusrelaterade freds- och säkerhetshot i denna region, som inte är förskonad från väpnade konflikter.

På **EU**-nivå är det viktigaste policydokumentet om kvinnor, fred och säkerhet EU:s alltomfattande ansats för genomförandet av FN:s säkerhetsråds resolutioner 1325 och 1820 om kvinnor, fred och säkerhet från 2008 (EU Comprehensive Approach for the Implementation of UN Security Council Resolutions 1325 and 1820 on Women, Peace and Security of 2008). Syftet med detta dokument är att samordna insatser från olika europeiska institutioner och medlemsstater vilket konkretiseras genom ett antal indikatorer som antogs 2010.

I **Latinamerika** finns inga omfattande regionala initiativ som är specifikt relaterade till UNSCR 1325. Den interamerikanska Belem Do Para-konventionen om förebyggande, bestraffning och utrotande av våld mot kvinnor (Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women) är det viktigaste juridiskt bindande dokumentet inriktat på att bekämpa våld mot kvinnor. ♦

På nationell nivå

Ett växande antal länder arbetar med att utveckla nationella handlingsplaner för att stärka genomförande och uppföljning. Fram till idag har nationella handlingsplaner till största delen utvecklats i europeiska länder. Utformningen och innehållet i de nationella strategierna har varierat avsevärt. För att säkerställa att nationella handlingsplaner blir effektiva och meningsfulla verktyg har ett nordiskt nätverk av ideella organisationer, däribland Kvinna till Kvinna, lagt fram ett förslag med fem minimikrav:

- Tidsbegränsade, mätbara mål och prioriterade insatser.
- Redovisad ansvarsfördelning mellan departement och myndigheter för de angivna åtgärderna.
- En budget.
- En resultatinriktad, transparent rapporterings- och övervakningsmekanism, som innefattar ett system för att spåra de medel som har tilldelats den nationella handlingsplanen.
- En beskrivning av i vilken grad organisationer i det civila samhället, inklusive kvinnoorganisationer, har engagerats aktivt i arbetet med utveckling, genomförande och granskning av den nationella handlingsplanen.

För att dessa policyverktyg ska bli effektiva på global, regional och nationell nivå måste deras innehåll och omfattning göras mer allmänt kända bland kvinnoorganisationer. Samtidigt måste representanter för regeringar och internationella organisationer använda och anpassa relevanta policyverktyg i sitt arbete ute på fältet. ♦

Kartlägg kvinnoorganisationer i konfliktområdet

Kartlägg representanter för kvinnoorganisationer i konfliktområdet i ett tidigt skede av konflikten och undersök hur de mot bakgrund av sina kunskaper skulle kunna bidra till fredsförhandlingarna. Kartläggning är ett viktigt förberedande steg när det gäller att förebygga godtycklig representation av det civila samhället eller att begränsa deltagandet till endast de stridande parterna när fredssamtalen inleds. En kartläggning ger också en översikt över vilka intressen och behov av strategiskt kapacitetsbyggande som finns i det civila samhället i ett konfliktområde.

Rådgör med internationella kvinnoorganisationer med lång erfarenhet av att samarbeta med lokala kvinnoorganisationer i konfliktområden. Detta sparar tid och resurser och minskar risken för att missa viktiga kvinnoorganisationer som arbetar för fred. ♦

Investera i nätverkande och mötesplatser

Stöd nätverkande och kollektiv mobilisering av kvinnoorganisationer i konfliktområden i syfte att nå ut med konkreta fredsförslag. Mobilisering för fred under väpnade konflikter kräver finansiellt stöd och säkerhetsinsatser för att organisera möten, resor och teknisk utrustning. Sådant stöd kan hjälpa kvinnoorganisationer som verkar för fred och kvinnors rättigheter att utforma en gemensam dagordning och på så sätt kunna påverka i högre grad när de formella fredsförhandlingarna inleds.

Skapa och upprätthåll kanaler för kommunikation mellan lokala kvinnoorganisationer och internationella och nationella representanter på ett tidigt stadium. Ett sådant utbyte underlättar kunskapsutbyte, förtroendeskapande och möjligheten att påverka dagordningen inför kommande fredsförhandlingar.

Samarbeta med internationella kvinnoorganisationer som fungerar som en länk mellan lokala organisationer i det civila samhället och internationella intressenter och finansiärer. Internationella kvinnoorganisationer med lång erfarenhet av att stödja lokala kvinnoorganisationer i konfliktområden har viktig erfarenhetsbaserad kunskap om vad som fungerar mer eller mindre bra i de områden de verkar i. Genom att stödja och ha kontakt med sådana mellanhänder kan man spara mycket tid och resurser jämfört med om man försöker göra kartläggningen av organisationer och behovsanalysen helt på egen hand. ♦

”Stöd nätverkande och mobilisering av kvinnoorganisationer i konfliktområden.”

Bygg kapacitet för mobilisering och kunskapsutveckling

Lättillgängliga utbildningar om förhandlingsteknik, konflikthanteringsverktyg samt påverkans- och kampanjarbete är verktyg som bidrar till att kvinnoorganisationer som arbetar för fred i konfliktområden kan genomföra betydelsefulla insatser i rätt tid. Samtidigt kan det löna sig att, innan uppdraget börjar, ge medlare förberedande utbildning av kvalificerad genusexpertis, liksom information om genusrelaterade konflikt- och säkerhetsfrågor och om befintliga kvinnoorganisationer i uppdragsområdet.

a – för kvinnoorganisationer

- **Investera i nätverkande mellan kvinnoorganisationer** över konfliktgränser där de sätter sin egen dagordning för att förbättra sin förmåga till bred mobilisering för fredsinitiativ. Stöd utveckling av plattformar med god samordning för att utveckla kapacitet och effektiv mobilisering.
- **Stöd kontakter mellan gräsrotsaktörer, mellanstora kvinnoorganisationer och kvinnorepresentanter i regering, riksdag och andra beslutsfattande institutioner på nationell nivå**, där kvinnor har en oproportionerligt låg representation. Sådana kontakter skapar utrymme för ömsesidigt stöd och förbättrad synlighet samt politisk handling baserad på kvinnors säkerhetsbehov.
- **Tillhandahåll utbildning i förhandlingsteknik och påverkansverktyg för kvinnliga fredsaktivister i konfliktområden**. Dynamiken i fredsförhandlingar och kvinnliga fredsaktivister kan gynnas av att de senare

ges specifik utbildning i påverkansarbete, lobbyverksamhet, konfliktlösningsverktyg, konfliktanalys, budskapsformulering och terminologi om fredsprocesser.

b – för medlare och deras team

- **Skapa och upprätthåll en pool av kvalificerade medlare och genusexpertiser på FN-nivå och i regionala organisationer** som vid behov kan agera som rådgivare och utbildare för medlare, facilitatorer och kvinnoorganisationer som deltar i fredssamtal.
- **Tillhandahåll genusmedveten utbildning och uppdragsförberedande information åt manliga och kvinnliga medlare** där man bland annat tar upp språkbruk, kunskap om befintliga kvinnogrupper i konfliktområdet och genusrelaterade säkerhetsfrågor.

Oavsett om utbildningen riktar sig till kvinnoorganisationer eller medlarteam ska **lokal expertis** ges **högsta prioritet** eftersom djupgående kunskap om specifika sammanhang, frågor och aktörer ofta är lättare att finna lokalt i konfliktområdet. För att få till stånd en öppen inlärningsmiljö är det dock viktigt att de lokala experterna kan anses vara opartiska i relation till konfliktparterna.

Etablera kvalitetskrav för utbildning

Upprätthåll en minimistandard för certifiering av utbildare i genus, fred och säkerhet för att säkerställa utbildningens kvalitet. 💧

”Externa biståndsgivare kan spela en viktig roll om de är lyhörda och anpassar sig till de lokala kvinnoorganisationernas villkor.”

Ordna finansiering för kvinnors organisering och mobilisering

Riktade stödinsatser för att stärka nätverkande och påverkansarbete är viktiga för att kvinnoorganisationer ska kunna inkluderas i fredsförhandlingar på ett kvalitativt sätt. En mycket enkel, men grundläggande och ofta förbisedd, förutsättning för att kvinnoorganisationer i det civila samhället ska kunna bidra på ett effektivt sätt till fredsprocessen är dock att se till att de får ett varaktigt organisationsstöd. Ett varaktigt organisationsstöd banar väg för ett starkare och mer dynamiskt civilt samhälle, med organisationer som lever vidare även efter att det finansiella stödet delvis eller helt avslutats eller förändrats i en mer stabil postkonfliktperiod. Externa biståndsgivare kan spela en viktig roll om de är lyhörda och anpassar sig till de

lokala kvinnoorganisationernas villkor. Kvinnoorganisationer är normalt sett vana vid att arbeta mycket kostnadseffektivt, men deras arbete försvåras ofta av att de måste lägga oerhört mycket tid och arbete på att kontinuerligt ansöka om ny kortsiktig finansiering. Flexibel finansiering med möjlighet att erhålla finansiering flera år i följd, gör mycket större skillnad för de flesta kvinnoorganisationer än tillfälliga, omfattande engångsbidrag.

Genom att anpassa finansieringen till kvinnoorganisationers arbetssätt förbättrar biståndsgivarna och kvinnoorganisationerna med största sannolikhet chanserna att åstadkomma långsiktiga förändringar för att främja en fred som bygger på en demokratisk process. 💧

”Öronmärk en betydande andel, minst 30 procent av finansieringen av fredssamtal, för kvinnors deltagande och rekrytering av genusexpertis.”

Stöd övervakning, forskning och kunskapsutbyte

Deltagande och mobilisering av fredsinitiativ från kvinnoorganisationer utgör själva kärnan i möjligheten till förändring. Det finns många ännu ej dokumenterade goda exempel som skulle kunna utgöra en kunskapskälla när det gäller att inkludera kvinnor i fredsprocesser. Det finns ett stort behov av forskning och tvärregionalt kunskapsutbyte om de säkerhetshot som kvinnor i väpnade konflikter ställs inför. Systematisk dokumentering av ”best practice” och erfarenheter från kvinnors deltagande i fredsprocesser skulle förbättra den diplomatiska och politiska responsen liksom det finansiella biståndet.

Biståndsgivarna och FN skulle bidra till en mer inkluderande fredsprocess genom att stödja systematiskt dokumentation och analys av ”best practice” i det civila samhällets bidrag till fredsprocesser, kvinnoorganisationernas bidrag inräknade.

Etablera mekanismer för övervakning av hur slutna fredsavtal genomförs i förhållande till genusaspekterna när fredsförhandlingar planeras.

Granska regelbundet genomförandet av slutna fredsavtal och förmedla denna kunskap till beslutsfattare och berörda organisationer i civila samhället. 📌

3 *Bidra till freds- förhandlingar med utrymme för alla parter*

Det här avsnittet presenteras riktade insatser i arbetet för att få till stånd kvinnors deltagande i fredsförhandlingar och för att integrera genusfrågor i fredsavtal. Att inkludera det civila samhället i fredsförhandlingar är avgörande för att öka kvinnors inflytande i fredsprocessen som helhet och i hela återuppbyggnaden av ett konfliktdrabbat samhälle. Man bör skapa en process för parallella överläggningar med kvinnoorganisationer samt tillskjuta resurser och skapa kommunikationskanaler mellan huvudförhandlingar och överläggningar. Det bör dessutom finnas kvalificerade genusexpertiser i medlarteamen. Ett sådant arbetssätt ökar sannolikheten för att referenser till genusrelaterade behov och åtgärder finns med i det slutliga fredsavtalet. ♦

Öronmärk resurser för kvinnors deltagande och genusexpertis

Öronmärk en betydande andel, minst 30 procent av finansieringen av fredssamtal, för kvinnors deltagande och rekrytering av genusexpertis. Om målet är att inkludera minst 30 procent av endera kön bör det finansiella stödet för fredssamtal justeras proportionerligt och öronmärkas för att förstärka sådana åtgärder. Fredssamtal betecknar här också konstitutionsskapande processer och andra förhandlingar för återuppbyggnad. Som nämnts tidigare är kvinnor i

det civila samhället i konfliktområden en till stor del outnyttjad resurs när det gäller fredssamtal, och finansiering krävs för att de ska kunna delta. **Praktiska finansiella stödåtgärder för resor, logi, barnomsorg, övervakning, kapacitetsbyggande och fysiskt skydd behövs för att göra det praktiskt möjligt för kvinnor i det civila samhället att delta.** Sådana utgifter måste tas med i beräkningen i alla seriösa insatser som syftar till att inkludera kvinnor i fredssamtal. ♦

Att könskvotera i fredsförhandlingar

FN och medlemsstater som stödjer en specifik fredsprocess kan utnyttja sitt inflytande som bidragsgivare och medlare i fredsförhandlingar till att kräva könskvotering. Varje kön bör ha en lägsta representation på 30 procent för att som grupp kunna påverka beslutsfattandet, något som även stöds av akademisk forskning.

En mildare åtgärd, om så är nödvändigt, kan vara att alla förhandlingsparter erbjuder extra platser vid förhandlingsbordet, förutsatt att dessa ges till kvinnor och att de kvinnliga representanterna behandlas på samma sätt som männen när det gäller talutrymme och tillgång till information. ♦

Fredsförhandlingar med utrymme för alla parter

Integrera genusperspektiv i medlingsprocessen

Säkerställ att information om konfliktens genusaspekter inkluderas i medlingsprocessen och att samtalen faciliteras och medlas utifrån en uttalad jämställdhetsstrategi med tydliga mål, som inkluderar kvinnoaktivisters prioriteringar.

● I medlarnas och förhandlingsexperternas uppdrag bör det ingå att sätta genusfrågor på dagordningen och att hålla obligatoriska parallella överläggningar med kvinnoorganisationer som bidrar med konstruktiva förslag för fred och mänsklig säkerhet. I mandatet bör även ingå att tillsätta mellanhänder som kan agera som kommunikationskanaler mellan de parallella överläggningarna i det civila samhället och de formella fredsförhandlingarna.

● Som regel bör man inkludera ett team eller minst en kvalificerad genusexpert av varje kön i alla delegationer som faciliterar fredsförhandlingarna, för att säkerställa att viktiga genusrelaterade bestämmelser inkluderas i fredsavtal och för att bereda väg för en genusbalanserad representation i fredssamtalen.

● Kvinnor och experter i genusfrågor bör involveras i alla relevanta förhandlingar och skriftliga förslag till fredsavtal, inklusive säkerhetssektorreformer, avväpning, avmobilisering och återintegrering, transitionell rättvisa och skadestånd, socioekonomisk återhämtning, avtal om fördelning som inkluderar egendomsrätt samt i alla eventuella konstitutionskapande processer som etableras.

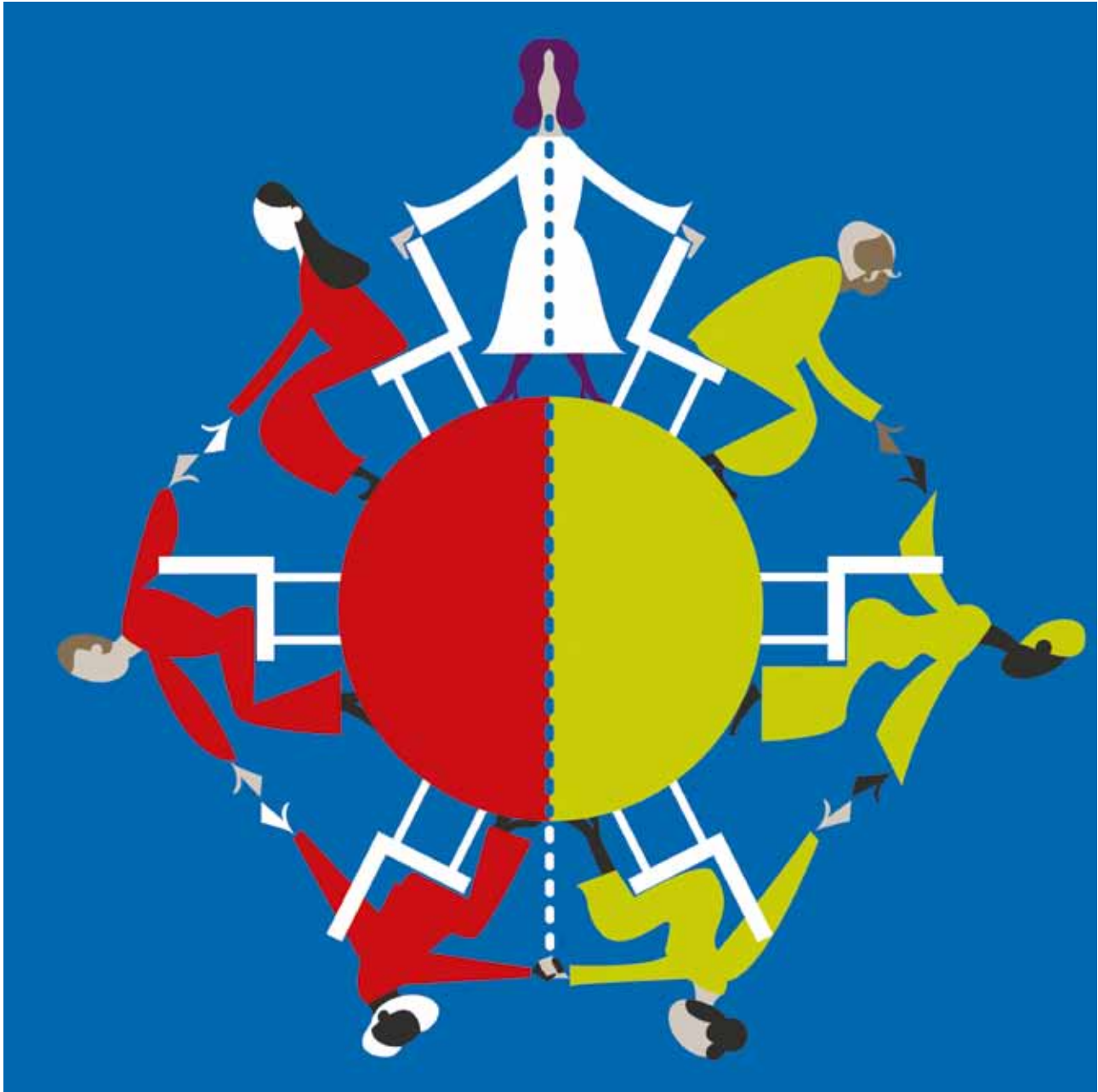
● Säkerställ att genusexperters är involverade i processerna för de avtal som följer på det slutna huvudavtalet i fredsförhandlingar, eftersom dessa är viktiga för det faktiska genomförandet av avtalet. Särskild tonvikt bör läggas på konstitutionsskapande processer i vilka könskvotering bör beaktas och jämställdhetsfrågor inkluderas. ♦

Etablera urvalskriterier för deltagande i fredsförhandlingar

Att etablera urvalskriterier för deltagande i fredsförhandlingar kan bidra till att det civila samhällets inkludering i freds- och återuppbyggnadsförhandlingar inte bara blir en symbolisk representationsfråga. I en jämförande fallstudie som genomfördes av International Civil Society Action Network och MIT Center for International Studies, *What the Women Say* (2010), föreslås kriterier, som t.ex.

- att företrädare för det civila samhället, inte bara kvinnoorganisationer, måste kunna visa att de arbetar över konfliktgränserna för att främja icke-våld, fred, mänskliga rättigheter och försoning,
- att de tillhandahåller konstruktiva genusmedvetna lösningar på konfliktens grundorsaker,
- att de representerar en bredare samhällsgrupps perspektiv och intressen,
- att de är villiga att inleda en dialog med alla parter i konflikten utan undantag, samt
- att de är villiga att bidra till övervakning och genomförande av fredsavtal genom att informera och förankra det hos olika grupper i samhället. ♦

”Utse mellanhänder som åtnjuter förtroende från det civila samhället och som också anses ha en relativt hög trovärdighet av de förhandlande parterna.”

Fredsförhandlingar med utrymme för alla parter

Genomför parallella överläggningar med kvinnoorganisationer i det civila samhället

Identifiera, stöd och inkludera kvinnliga aktörer i det civila samhället som har stark gräsrotsanknytning och agerar konstruktivt för fredlig konfliktlösning.

Etablera samarbete med kvinnoorganisationer i det civila samhället i konfliktområdet som standardpraxis i medling på FN-nivå och för de regionala organisationer som deltar i fredsförhandlingarna. Detta samarbete ska inledas långt innan de egentliga förhandlingarna påbörjas, för att säkerställa att det finns välgrundad information om de konflikt- och säkerhetsfrågor som kvinnoorganisationerna i det civila samhället arbetar med. ♦

Den kvalificerade mellanhandens roll i förhandlingarna

Förse kvinnoorganisationer som bidrar till förhandlingarna med en öppen direktkanal där de kan inkomma med förslag till de formella fredssamtalen vilka sedan kan beaktas av de förhandlande parterna. De bör även i god tid få uppdateringar i om viktiga frågor och förslag till lösningar allteftersom fredssamtalen

framskrider. För att strukturera upp detta ömsesidiga informationsutbyte bör man utse mellanhänder som åtnjuter förtroende från det civila samhället och som också anses ha en relativt hög trovärdighet av de förhandlande parterna. ♦

Anpassa tidsramen för att ge utrymme för parallella överläggningar

För att genomföra parallella överläggningar med direkta kommunikationskanaler till de formella förhandlingarna krävs förmodligen mer tid för utbyte av information och förslag än om man enbart genomför en formell huvudförhandling. Kortsiktigt kan detta innebära att värdefull tid går förlorad, men detta vägs med råge upp av de potentiellt sett mycket värdefullare vinsterna på lång sikt, nämligen ett stabilt och mer omfattande fredsavtal som har ett brett stöd i det civila samhället. ♦

4 Mer information

Ett stort antal studier har använts som referensmaterial. Nedan ges en översikt i korthet av ett urval av referenser som har varit särskilt viktiga för kvinnors deltagande i fredsprocesser.

Publikationer

* *Peace agreements as a means of promoting gender equality and ensuring participation of women – A framework of model provisions.* UNDAW/OSAGI/ DPA, 2003.

* *Peace agreements or pieces of paper? The impact of UNSC Resolution 1325 on peace processes and their agreements.* Christine Bell och Catherine O'Rourke. *International and Comparative Law Quarterly*, vol 59, oktober 2010, pp 941-980.

En sammanfattning av ovanstående artikel finns under rubriken *UN Security Council 1325 and Peace Negotiations and Agreements*, av Christine Bell och Catherine O'Rourke, mars 2011: <http://www.hdcentre.org/publications>

* *SCR 1325 and Women's Participation: Operational Guidelines for Conflict Resolution and Peace Processes.*

Initiative on Quiet Diplomacy, 2010:

http://www.iqdiplomacy.org/images/stories/handbook/pdf/scr1325_iqd.pdf

* *Strategies for Policymakers: Bringing Women into Peace Negotiations.* The Institute for Inclusive Security, Hunt Alternatives Fund, 2009:

http://www.huntalternatives.org/download/1825_negotiations_april_2010_final.pdf

* *What the Women Say. Participation and UNSCR 1325. A Case Study Assessment.* ICAN – MIT Center for International Studies, 2010:

http://web.mit.edu/cis/pdf/WomenReport_10_2010.pdf.

* *Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence*, Unifem, 2010.

* *Cedaw and Security Council Resolution 1325: A Quick Guide* (särskilt kapitel 3 och 5):

http://www.unifem.org/attachments/products/CEDAWandUNSCR1325_eng.pdf

Organisationer

FN:

* FN:s säkerhetsråd, ett centralt politisk organ med primärt ansvar, enligt FN-stadgan, att upprätthålla internationell fred och säkerhet:

<http://www.un.org/Docs/sc/>

* UN Women är den FN-organisation som arbetar med jämställdhet och stärkandet av kvinnors rättigheter. Den är också huvudsaklig samordnare inom FN i arbetet med FN:s säkerhetsrådsresolution 1325:

<http://www.unwomen.org/>

* FN:s fredsbyggande kommission (UN Peacebuilding Commission):

<http://www.un.org/peace/peacebuilding/>

* FN:s avdelning för politiska frågor, enheten för medlingsstöd (UN Department of Political Affairs, Mediation Support Unit):

http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/mediation_support

Regionalt:

* ECOWAS: <http://www.ecowas.int/>

* Afrikanska unionen: <http://www.au.int/>

* Europeiska unionen: <http://europa.eu/>

* The Organisation of American States:

<http://www.oas.org/>

Mer information

Internationella ideella organisationer

- * DCAF: <http://www.dcaf.ch/>
- * International Alert:
<http://www.international-alert.org/>
- * The Centre for Humanitarian Dialogue:
<http://www.hdcentre.org/>
- * The Institute for Inclusive Security, Hunt Alternatives Fund har en lista över relevanta publikationer samt en lista över kvinnliga experter efter ämne och geografisk placering:
http://www.huntalternatives.org/pages/7_the_initiative_for_inclusive_security.cfm

Övriga webbplatser

- * FN INSTRAW:s interaktiva karta över nationella handlingsplaner för resolution UNSCR 1325:
<http://www.un-instraw.org/peace-and-security/knowledge-management/unsr-1325-national-action-plan-map.html>
- * Peace Women portal: www.peacewomen.org
- * NGO Working Group on Women, Peace and Security:
<http://www.womenpeacesecurity.org/>

Policy- och juridiska dokument

Global nivå

- * FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, S/RES/1325 (2000) på över 100 olika språk:
http://www.peacewomen.org/translation_initiative/security-council-resolution-1325
- * FN:s säkerhetsråds resolution 1820 om kvinnor, fred och säkerhet, S/RES/1820 (2008) på olika språk:
http://www.peacewomen.org/translation_initiative/security-council-resolution-1820

- * FN:s säkerhetsråds resolution 1888 om kvinnor, fred och säkerhet, S/RES/1888 (2009):
http://www.un.org/Docs/sc/unsr_resolutions09.htm
- * FN:s säkerhetsråds resolution 1889 om kvinnor, fred och säkerhet, S/RES/1889 (2009):
http://www.un.org/Docs/sc/unsr_resolutions09.htm
- * FN:s säkerhetsråds resolution 1960 om kvinnor, fred och säkerhet, S/RES/1960 (2010):
http://www.un.org/Docs/sc/unsr_resolutions10.htm
- * FN:s generalsekreterares rapport om genomförandet av resolution 1325 under de senaste tio åren och en uppsättning indikatorer för att övervaka genomförande av 1325 på global nivå (UN Secretary-General report on the implementation of Resolution 1325 over the last ten years and a set of revised indicators for tracking implementation of 1325 at the global level, 28 September 2010, ref. S/2010/498):
<http://www.un.org/Docs/sc/sgrep10.htm>
- * Pekingplattformens handlingsplan, 1995, Strategiskt mål E.1 (The Beijing Platform for Action, 1995, Strategic Objective E.1):
<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/armed.htm>
- * Konventionen för avskaffande av diskriminering av kvinnor (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women), vilken innefattar en lista över stater som ratificerat den:
<http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw.htm>
- * Tilläggsprotokollet till konventionen för avskaffande av diskriminering av kvinnor (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women), en mekanism för individuella klagomål, vilken innefattar en lista över stater som ratificerat den:
<http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw-one.htm>

Mer information

Regional nivå

Afrika

* Protokollet om kvinnors rättigheter under den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa):

http://www.achpr.org/english/_info/women_en.html

Lista över stater som har ratificerat ovanstående protokoll:

<http://www.africa-union.org/root/au/Documents/Treaties/List/Protocol%20on%20the%20Rights%20of%20Women.pdf>

* Dakar-deklarationen och Ecowas handlingsplan för Västafrika från september 2010 (Ecowas Plan of Action for West Africa of September 2010):

<http://unowa.unmissions.org/Default.aspx?tabid=802>

EU

* EU:s alltomfattande ansats för UNSCR 1325, 15671/1/08:

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/hr/news187.pdf

* Genomförande av UNSCR 1325 med UNSCR 1820, inom ramen för ESDP, 15782/3/08:

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st15/st15782-re03.en08.pdf>

* Indikatorer för (ovan nämnda) EU:s alltomfattande ansats för UNSCR 1325, 11948/10:

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/hr/news272.pdf

Nord- och Latinamerika

* Den interamerikanska Belem Do Para-konventionen om förebyggande, bestraffning och utrotande av våld mot kvinnor (Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women (Convention of Belem Do Para):

<http://www.cidh.oas.org/women/convention.htm>

Nationell nivå

* FN INSTRAW:s interaktiva karta över nationella handlingsplaner för resolution UNSCR 1325:

<http://www.un-instraw.org/peace-and-security/knowledge-management/unsr-1325-national-action-plan-map.html>

”Endast om kvinnor intar en fullvärdig och jämställd plats kan vi lägga grunden för en varaktig fred, utveckling, god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och rättvisa.”

FN:s före detta generalsekreterare Kofi Annan

Kvinna till Kvinna